

SLOVO ÚVODEM

Vážení čtenáři,

dostává se Vám do rukou již dvacáté číslo našeho zpravodaje Podyjské listí. Ne-ní však čas na nějaké velké bilancování, dvacítká není zase tak významné jubileum, před námi je téměř celý rok 2005 a spousta příjemných či nepříjemných starostí a povinností.

Zima (i když ta podyjská již tradičně žádnou zimou vlastně ani nebývá) je obdobím, kdy se relativně nejvíce pracuje v lese. Tedy relativně, tato práce bývá nejvíce vidět a slyšet. Pily vrčí, traktory a koně svázejí a klády se dočasně hromadí na místech, odkud je odváží obludy s několika nápravami. Loni touto dobou pily vrčely ještě více a po mimořádně suchém roce 2003 jsme si dělali vrásky z očekávané kůrovcové kalamity. Obavy se našťastí nepotvrdily, jak je ostatně zřejmé z příspěvku na straně 3.

Zima je však také obdobím, kdy se „po dlouhých zimních večerech“ můžeme něco málo přiučit. Nemám na mysli jen nás úředníky, pro které je orientace v čím dál složitějších ustanoveních našich či evropských směrnic nutností. Na mysli mám věci zajímavější, např. probíhající večerní přednášky naší správy či Jihomoravského muzea ve Znojmě (programy těchto přednášek jsou uvedeny na poslední straně zpravodaje) či programy pro nejmladší děti, se kterými se naši pracovníci již rozjeli přímo do některých základních škol znojemského regionu.

Právě děti mohou v zimních měsících také trochu „přibrzdit“ (i když zrovna u dětí to bývá s tím bržděním poněkud problematické), sednout si s papírem a tužkou a něco nakreslit. Nejen jako příspěvek do výtvarné soutěže „Příroda kolem nás“, o které píšeme rovněž uvnitř zpravodaje, ale třeba jen tak, pro radost. Z toho, že konečně napadl sníh a nebo naopak, že už bude brzy jaro.

Jan Kos
redakce Podyjského listí

Původní dřeviny NP Podyjí rozšířené mimo jejich přirozená stanoviště

Příspěvek v čísle 3/2004 Podyjského listí nás seznámil s nepůvodními dřevinami na území NP Podyjí a způsobem jejich postupného nahrazování dřevinami původními. Součástí péče o lesní porosty v NP je však ještě jeden, do jisté míry podobný problém. Jedná se o některé původní dřeviny, které jsou však v současnosti rozšířeny vlivem dřívějšího lesnického hospodaření i na stanovištích, kde by přirozeně nikdy nerostly. Tyto dřeviny jsou zajímavé z hlediska hospodářského (produkčního) a byly tedy logicky záměrně šířeny (uměle vysazeny) na souvislých plochách za účelem dosažení lepší a hodnotnější produkce lesů. S jejich rozšířením však došlo ke snížení druhové pestrosti a věkové i prostorové rozrůznosti zdejších lesů. Aktivní péče o tyto porosty je zaměřena (stejně jako u porostů, ve kterých se nacházejí nepůvodní dřeviny) na postupnou přeměnu jejich druhové skladby směrem k původnímu složení a také k postupné věkové a prostorové rozrůznosti. Smíšené a prostorově rozrůzněné porosty jsou nejen více mechanicky stabilní (lépe odolávají např. bořivým větrům,

námraze apod.), ale podmiňují existenci dalších skupin organismů (živočichů i rostlin), závislých na přírodě blízkých lesních společenstvech. Vzhledem k dochovalosti relativně velkých ploch přírodě blízkých lesů na všech typech stanovišť v NP Podyjí, můžeme i člověkem pozmeněné lesy rekonstruovat podle modelu nejzachovalejších porostů. Na příkladech smrku ztepilého a borovice lesní si vysvětlíme nastiněný problém.

Smrk ztepilý – je dřevinou, která se přirozeně vyskytuje od vyšších poloh vrchovin až po horní hranici lesa v horách, upřednostňuje vlhká, chladná a kyselá stanoviště. V oblasti NP Podyjí je přirozený výskyt vázán pouze na hluboká dna přítoků Dyje v severozápadní části NP a na nejstinnější místa přímo v údolí řeky těsně pod Vranovem nad Dyjí. V těchto polohách dochází k teplotní inverzi (zvratu) a v kombinaci s dostatečnou vlhkostí (řeka Dyje, potok ve Feliciině údolí) zde dokáže smrk přežít v blízkosti vodoteče a konkurenčně obstát dalším dřevinám. Druhým, zcela ojedinělým, přirozeným výsky-

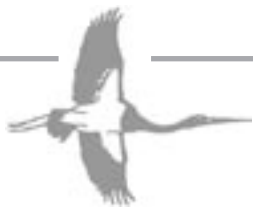
(dokončení na straně 2)

Přeměna smrkových monokultur formou proclonění a následně podsadby bukem. Ve smrkovém porostu je vytěžena cca 1/4 - 1/3 stromů a pod porostem je uměle vysazen buk, který v zástínu stojících smrků dobře odrůstá. Smrk je dotěžen po zajištění bukového podrostu.

Obsah:

Slovo úvodem ...	1	Ptačí oblast Podyjí byla vyhlášena	5
Původní dřeviny v národním parku	1-2	Pustovka - zimní host ze severu	5
Barvářské zkoušky	2	Vystavujeme v Brně	5
Zpracování nahodilé těžby v roce 2004	3	Claryho stezka	6
Jednoduché pozemkové úpravy	4	Chráněná území ČR	7
Typ a způsob ochrany nemovitostí	4	Připravili jsme pro vás	8

Původní dřeviny NP Podyjí...

(pokračování ze strany 1)

tem smrku jsou Ledové sluje (jejich severozápadní svah), kde přežívá 34 jedinců smrku díky trvalému proudění vlhkého a chladného vzduchu z podzemních prostor (této unikátní záležitosti bude věnován zvláštní příspěvek v některém z příštích čísel Podyjského listu). Pro lepší hospodářské využití zdejších lesů však byl smrk uměle vysazován již od 18. století zejména na plošinách na Braitavě, v okolí Lesné, Lukova až přibližně po linii Podmolí - Nový Hrádek. Smrk zejména v první generaci po pralese dával lepší výnos, avšak porosty vždy trpěly zejména letními přísuškami, které stromy oslabil a ty se poté staly ideálním prostředím pro namnožení lýkožrouta smrkového (zjednodušeně označovaného jako kůrovec), který způsoboval již v 19. století nepříjemné kalamitní situace. V současné době, kdy téměř každoročně dochází k letním přísuškám, je smrk v našich polohách silně oslabený a podléhá kůrovci, takže obnova, resp. přeměna zbytků smrkových porostů probíhá přednostně na plochách, kde vznikají skupiny souší. V severozápadní, tedy vyšší, části NP jsou porosty převážně zalesněny bukem a postupně doplňovány lípou, javorem klenem i mléčem. Na stinných místech s lepším vláhovým režimem je vnášena také chybějící jedle. V roce 1991 byl při inventarizaci dřevin v rámci tvorby lesního hospodářského plánu smrk ztepilý zjištěn na 8 % plochy lesů NP. Při opakované inventarizaci v roce 2003 zaujímal smrk již pouhých 5,5 %.

Borovice lesní – je v přirozených lesích typickou pionýrskou dřevinou. Obsazuje holé plochy s nadbytkem světla, není náročná na obsah živin a humusu v půdě. Naopak se ne-

dokáže konkurenčně prosadit ve směsi se stín snázejícími dřevinami, které se dožívají vyššího věku a v dlouhodobém konkurenčním boji dokáží borovici zcela vyřadit. Proto je přirozený výskyt borovice lesní vázán na stanoviště skal, hran svahů, kamenitých výchozů na plošinách, vátých písků apod. V sušších a teplejších oblastech byla borovice používána při přeměnách dubových a habrových pařezin, které po staletích výmladkového hospodaření poskytovaly nízkou a nekvalitní produkci dřeva. Zejména ve druhé polovině 19. a na začátku 20. století byly na Znojemsku masivně převáděny listnaté pařeziny na monokultury borovice. Výmladná schopnost dubu a habru však byla základem pro dnešní

zpravidla dvouetážové porosty, kde hlavní úroveň tvoří borovice a podúroveň je tvořena habrem a dubem, které jsou částečně výmladkového a částečně semenného původu. V těchto porostech se borovice přirozeně nezmlazuje (nemá dostatek světla a obnažený půdní povrch). Borovice v nadúrovni je postupně těžena a porosty jsou opět přeměňovány na listnaté, smíšené z několika listnatých dřevin. V nich se navíc provádí tzv. pozitivní výběr – jsou upřednostňovány stromy semenného původu, neboť cílem péče o lesy není obnova pařezin. Při inventarizaci dřevin v roce 1991 činilo zastoupení borovice lesní 27,1 % plochy lesů v NP, v roce 2003 to bylo 12,7 %.

- vrt -

Původní lesy byly přeměněny na výnosnější borové kultury. V podúrovni však přetrval dub a habr, často výmladkového původu. Při šetrné těžbě borovice je listnatá podúroveň porostu zasetřena a přeměna směrem k původní dřevinné skladbě je poměrně rychlá a finančně nenáročná.

ZPRÁVY

Barvářské zkoušky honičů v Lukově

Druhou listopadovou sobotu roku 2004 se v katastru obce Lukov, na území Národního parku Podyjí konaly barvářské zkoušky honičů se zadáním titulů CACT a RES.CACT. Akci pořádali a technicky zajišťovali - Klub chovatelů teriérů, Myslivecké sdružení Mašovice – Šobes a Správa Národního parku Podyjí. Zkoušky se konaly v honitbách Správy NP Podyjí a MS Mašovice.

I přes pozdní listopadový termín se sešlo mnoho zájemců z řad profesionálů i laické veřejnosti. Po oficiálním zahájení zkoušek na lukovské návsi se všichni kyvadlovou dopravou přesunuli do lesní části zvané „Pyramida“, kde byly vyznačeny zkušební trasy. Zde pejskové předvedli své schopnosti a jejich majitelé, eventuálně psovodi prokázali, jak dovedou zúročit svoje zkušenosti s vy-

cvikem a vedením loveckých psů. Vlastní zkoušky trvaly přibližně 4 hodiny a v chladném, větrném počasí všichni účastníci uvítali možnost teplého občerstvení. Po ukončení všech disciplín zasedla komise rozhodčích a všichni netrpělivě čekali na výsledky. Slavnostní vyhlášení výsledků umocněné tóny z lesního rohu a plápolajícími plameny ohně proběhlo opět v Lukově na návsi a celodenní akce ještě dále pokračovala vystoupením dětského souboru DYJAVÁNEK a večerní taneční zábavou v kulturním domě.

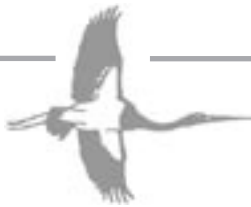
Není úplně důležité, kdo vlastně vyhrál (i když majitel vítězného psa by tento názor asi nesdílel), a tak alespoň namátkou

V lese nedaleko „Pyramidy“

jména některých představitelů hlavních rolí: ARAN z Gálišské louky, ATHINA od Bedrčského dubu nebo LORNA od Prokopova blesku.

- van -

Zpracování nahodilé těžby v roce 2004

V prvním čísle Podyjského listí 2004 jsme otevřeli problematiku zpracování nahodilé těžby v Národním parku Podyjí. Nyní na konci roku je čas na jisté vyhodnocení nastalé situace, její průběh a dopady na další stav lesních porostů.

Je zřejmé, že rozsah nahodilé těžby se výrazně zvýšil. Zatímco v letech 2000 – 2002 činil kolem 7% z celkově provedené těžby, pak v roce 2003 se podíl nahodilé těžby přibližně zdvojnásobil a v roce 2004 byl tento nárůst ještě vyšší. Celkem bylo v roce 2004 na území národního prahu, v lesích ve vlastnictví státu vytěženo 13500 m³, z toho nahodilá těžba představuje téměř 7000m³, tedy více než polovinu.

Naštěstí se nepotvrdily původní obavy, že se jedná o další kůrovcovou kalamitu v NP Podyjí (ta předchozí zde proběhla v letech 1994-1996). Doposud se převážně se jedná o následek dlouhodobého srážkového deficitu posledních let a zejména extrémně suchého roku 2003. To je rovněž důvod, proč je nahodilá těžba situována hlavně v jihovýchodní části NP, která je srážkově nejhudší. Sucho je primární příčinou veškerého hynutí stromů a v některých případech sekundárně nastupují další škodliví činitelé, jako například dřevokazný hmyz nebo houbové infekce. Kvalifikovaným odhadem lze stanovit, že minimálně 80% nahodilé těžby tvoří stromy hynoucí suchem. Zbytek jsou stromy suchem oslabené a následně napadené dřevokazným hmyzem (lýkožrout vrcholkový a lýkožrout borový na borovici, lýkožrout modřínový na modřínu a lýkožrout smrkový nebo lýkožrout lesklý na smrku) a houbovou infekcí (*Sphaeropsis sapinea* a *Cenangium ferruginosum*). Uvedené houby byly v průběhu roku 2004 zjištěny zejména v jižních, teplejších oblastech České republiky. Na základě rozboru vzorků, které si Správa NP Podyjí nechala vyšetřit na lesnické fakultě MZLU Brno, bylo zjištěno, že se tyto houby vyskytují na celém území NP. Pro borové porosty tak představují dalšího škodlivého činitele, který současně komplikuje činnost lesníků v ochraně lesa. Na rozdíl od kůrovce totiž není likvidace těžebních zbytků formou štěpkování účinným řešením proti dalšímu množení a šíření, neboť spory uvedených hub jsou nepatrné velikosti a nacházejí se na větvičkách i na jehlicích. Jedinou ochranou a současně i prevencí je pálení klestu a zbytků po provedené těžbě. Tato metoda je však značně limitována

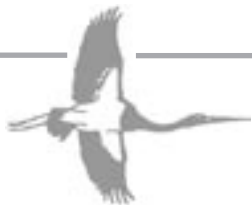
Porosty napadené lýkožroutem

příznivými povětrnostními podmínkami a rovněž dostačující pracovní kapacitou. Znamená to, že v prvních měsících roku 2005 bude velká část subjektů pracujících v lese využívána právě na tyto činnosti.

Zpracování nahodilé těžby je podle zákona o lesích nutno provádět přednostně před ostatní (tzv. úmyslnou) těžbou. Skutečnost, zda je tato povinnost plněna, byla předmětem opakovaných kontrol České inspekce životního prostředí (ČIŽP), která se na tento problém v roce 2004 speciálně zaměřila, a to u všech vlastníků lesa v celé ČR. Obdobně zaměřené kontroly prováděly i orgány státní správy lesů. Na území NP Podyjí proběhly zatím čtyři

kontroly ČIŽP a v lesních porostech, které obhospodařuje Správa NP Podyjí nebylo shledáno pochybení proti zákonu. Určité nedostatky byly zjištěny u některých soukromých vlastníků lesa a zde byla uložena opatření k odstranění těchto nedostatků.

Lze předpokládat, že rovněž v roce 2005 bude rozsah nahodilé těžby zvýšený. Do jaké míry, to bude záležet na klimatickém průběhu roku a rovněž na zodpovědném přístupu všech vlastníků lesa ke zpracování nahodilých těžeb, aby nedocházelo k šíření škodlivých činitelů z jednoho majetku na druhý. Tato skutečnost bude nepochybně předmětem dalších kontrol ČIŽP a orgánů státní správy. - van -

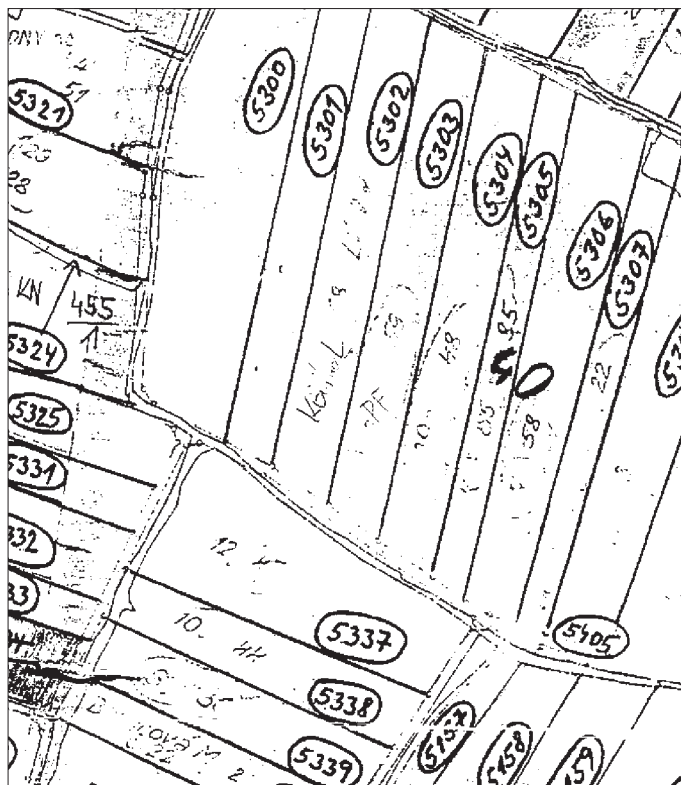

Jednoduché pozemkové úpravy

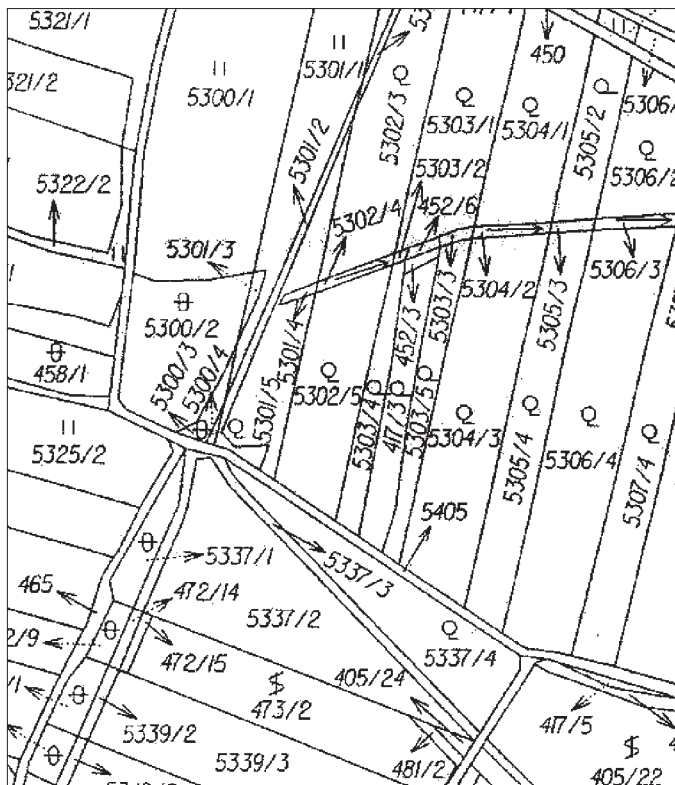
Ve východní části Národního parku Podyjí, přesněji v katastrálních územích Hnanice, Havraníky, Popice, Konice a Sedlešovice, byly provedeny na základě návrhu Pozemkového fondu ČR jednoduché pozemkové úpravy. Těmito úpravami se rozumí prostorové a funkční uspořádání pozemků na části

Důvodem započetí pozemkových úprav bylo nedokončené přidělové řízení, které znemožňovalo evidovat pozemky v katastru nemovitostí správným způsobem. Pozemky byly tedy evidovány zjednodušeným způsobem ve zjednodušené evidenci parcel, která nám poskytuje neúplné údaje o pozemcích, jejichž

byl v pozemkové úpravě převzat z evidence katastru nemovitostí. Změny druhů pozemků, které vyplynuly z porovnání evidenčního stavu se skutečností v terénu, byly provedeny se souhlasem vlastníka a příslušných orgánů státní správy. Pozemkovou úpravou byly všechny pozemky polohově a prostoro-

Situace v katastru nemovitostí před...

...a po provedení pozemkových úprav

katastru, scelování nebo dělení parcel, zabezpečování jejich přístupnosti, provádění opatření pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodního hospodářství a zvýšení ekologické stability krajiny. Další formou jednoduché pozemkové úpravy je upřesnění či rekonstrukce přidělu půdy přidělené ve smyslu dekretů prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 28/1945 Sb. a zákonů č. 142/1947 Sb. a č. 46/1948 Sb., kdy se od funkčního uspořádání a zajišťování zvýšení ekologické stability upouští a dochází pouze k upřesnění a určení hranic pozemků přidělu. Právě tato forma pozemkové úpravy byla na uvedených katastrech provedena.

hranice v terénu neexistují či nejsou znatelné a vychází z dřívější pozemkové dokumentace (bývalého pozemkového katastru, pozemkové knihy, přidělového a scelovacího řízení).

Z obvodu pozemkových úprav ve zmíněných katastrech bylo vyloučeno zastavěné území obcí a některé lesní komplexy Národního parku Podyjí. V tomto případě obnovu katastrálního operátu zajišťoval katastrální úřad.

Cílem prací bylo zajištění vlastnického stavu, jak byl založen v době původního řešení přidělu, s ohledem na nynější skutečný stav v terénu. Původně u parcel ve zjednodušené evidenci nebyl uveden druh pozemku. Ten

ve určené a na požádání vlastníků vytyčeny v terénu. Ke všem pozemkům zahrnutých do pozemkových úprav byl na žádost Správy Národního parku Podyjí zapsán typ a způsob ochrany nemovitosti, který informuje o tom, zda pozemek leží či neleží v národním parku či ochranném pásmu a detailně rozlišuje i zařazení pozemku do jedné ze tří zón ochrany přírody. Nyní po pozemkových úpravách nám v informacích o parcele katastr nemovitostí nabídne nejen katastrální území, parcelní číslo, výměru a vlastníka, ale také druh pozemku, informaci o ochraně nemovitosti a u mnohých pozemků také bonitovanou půdně ekologickou jednotku. - ml -

Typ a způsob ochrany nemovitosti

V minulosti byl v katastru nemovitostí uveden u všech pozemků, které se nacházejí v národním parku a jeho ochranném pásmu, v poloze způsob ochrany nemovitosti kód č.2 (rozsáhlé chráněné území a jeho ochranné pásmo). Novela katastrální vyhlášky umožňuje větší rozlišení způsobu ochrany. V úvahu

připadají kódy č.6 (1.zóna NP), č.7 (2.zóna), č.8 (3.zóna) nebo č.9 (ochranné pásmo NP). Vlastník nemovitosti nebo případný zájemce o ni je tak přesně informován v jakém stupni ochrany přírody se jeho pozemek nachází či s jakými omezeními může případně počítat.

Správa NP Podyjí postupně žádá Ka-

tastrální pracoviště ve Znojmě o opravu kódu způsobu ochrany nemovitosti. Jedná se o poměrně pracný proces, zatím byl nový kód způsobu ochrany nemovitosti zapsán pouze na pozemcích v pěti katastrech národního parku, kde byly provedeny jednoduché pozemkové úpravy. - ml -

Ptačí oblast Podují byla vyhlášena

Dne 29.9.2004 vydala vláda České republiky nařízení vlády č. 534, kterým se vymezuje Ptačí oblast Podují. Toto nařízení bylo vydáno v souladu s § 45e odst. 1 a 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb. a vyšlo ve sbírce zákonů v částce 182 ze dne 20.10.2004. Podují se tak stalo jednou z prvních vyhlášených ptačích oblastí v České republice. Podrobný popis předmětu a podmínek ochrany včetně vymezení hranic můžete nalézt v Podyjském listí č. 2/2004. Způsob označení hranic ptačí oblasti v terénu bude stanoven Ministerstvem životního prostředí prováděcím právním předpisem.

- vk -

Pěnice vlašská (Sylvia nisoria)

PŘÍRODA A KULTURA

Vystavujeme v Brně

Dne 11.ledna v podvečer proběhla ve stísněných ale útulných prostorách Domu ochránců přírody v Brně (Panská ulice č.9) vernisáž výstavy Příroda kolem nás očima dětí. Výstavu uspořádala kromě hostitelského domu redakce časopisu Veronica, Dům dětí a mládeže v Šumné a Správa Národního parku Podují.

Nejedná se o žádný nový počín těchto organizací. Periodické výstavy výtvarných děl v Domě ochránců přírody jsou součástí standardní výzdoby tohoto historického domu. Výtvarná díla zapůjčená pro potřeby výstavy Domem dětí a mládeže a naší správou jsou

běžně k vidění již čtvrtým rokem v prostorách Návštěvnického střediska Správy NP Podují v Čížově. Do Brna bylo zapůjčeno pouze dvacet těch možná nejzdařilejších tak, aby část brněnské veřejnosti, která běžně do Podují nejezdí, mohla shlédnout velmi zdařilá díla dětí školou povinných.

Návštěvníci brněnského Domu ochránců přírody mají možnost si celou výstavu prohlédnout až do konce března 2005. Poté se díla nakrátko vrátí do chodeb čížovského návštěvnického střediska, kde budou koncem dubna vystřídána vítěznými pracemi 5. ročníku soutěže.

- kk -

„Máma s mláďaty“ - Práce osmileté Lucie Gregorové

Pustovka – zimní host ze severu

Kalous pustovka je jeden ze dvou druhů rodu kalous, které se vyskytují na území České republiky. Je to středně velká sova, zbarvení těla je žlutohnědé, na hlavě má málo patrná ušní pera, oči jsou výrazně žluté, křídla dlouhá a úzká, naspodu světlá.

Na rozdíl od kalouse ušatého, který je u nás běžným a stálým druhem, kalous pustovka se u nás vyskytuje téměř výhradně v zimě. Hnízdí v celé severní Evropě v otevřených močalovitých krajinách a na zimu tahne do střední a jižní Evropy. Na rozdíl od kalouse ušatého si staví hnízdo na zemi ve vysoké trávě nebo rákosí. Na našem území se s touto krásnou a elegantní sovou můžete potkat v zimních měsících a to nejčastěji v okolí nesklizených polí, na úhorech či loukách. Ptáci sedí nehnutě na zemi a při vyrušení rychle vzletnou a krouží. Jejich nejčastější potravou je hraboš polní, lovit mohou někdy i ve dne.

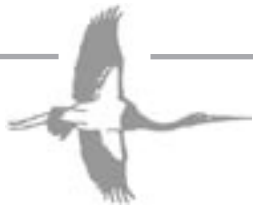
Na Znojemsku se zimující pustovky vyskytují například ve východní části NP Podují a na stepních lokalitách východně od Znojma.

- vk -

(Literatura: Černý W. (1990): Průvodce přírodou – ptáci. Aventinum, Praha, 351 pp., Martiško J. et al. (1995): Ptáci Národního parku Podují. Moravské zemské muzeum, ČSOP – ZO Pálava, Brno, 140 pp.)

Kalous pustovka

Claryho stezka

V letošním roce se rozšířila nabídka pro pěší turisty v okolí Vranova nad Dyjí. Jde o Claryho stezku, jeden z tématických okruhů bývalým vranovským lesoparkem. Procházkou po stezce si lze například zkrátit čekání na prohlídku Vranovského zámku, vzhledem k její délce a časové náročnosti lze však procházku doporučit jako program na celý den a to bez ohledu na roční období a návštěvní hodiny Vranovského zámku.

Výchozím bodem této stezky je náměstí ve Vranově nad Dyjí. Zde je nutné se vydat uličkou kolem farního kostela Nanebevzetí Panny Marie a starého hřbitova, kde jistě zaujme barokní kamenná socha Panny Marie s Ježíškem, též také zvaná Madona Šimberská. Stezka dále pokračuje skalnatým zalesněným stoupáním kolem tzv. Švédského žlebu. Historie této skalní průrvy je spojena s obléháním vranovského hradu švédskými vojsky, která se snažila prohloubit tuto průrvu tak, aby došlo k odvedení vod řeky Dyje od paty hradní skály v místech, kde obránci nabírali vodu.

Stezka dále stoupá k výrazné krajinné dominantě - Mniszkovu kříži. Kříž byl postaven v roce 1846 na pokyn vdovy Heleny kněžny Lubomířské-Mniszkové jako vzpomínka na jejího zesnulého manžela Stanislava hraběte Mniszka. Od tohoto monumentální díla stezka dále stoupá ke stavbě kaple Nejsvětější Trojice z pozdně barokního období, nazývané též Kaplí výběrčího kontribuce Johana Backea. Ve vnitřních nevelkých prostorách jsou značně nečitelné nástěnné malby s motivem ukřižování a sv. Veronikou s Kristem. Na vnitřní klenbě je malba Nejsvětější Trojice. Zajímavostí místa je i dochování staré sil-

Pohled na zámek Vranov od Claryho kříže

ničky s kamenným opěrným zdívkem, pilířky a mostkem, bohužel značně poškozeným při pokládání dálkového kabelu. Při horním konci této silničky je skupina mohutných lip, což jsou zřejmě zbytky původní výsadby kolem staré cesty na Znojmo.

Zajímavá je i protější strana této silničky, kde se nachází návrší zvané Galgenberg nebo také Šibeniční vrch. Vranov měl hrdelní právo s popravištěm se šibenicí. Do dnešní doby se zde zachovaly čtvercové základy kamenné stavby, která byla buď obydlím vranovského kata, nebo miniaturním hřbitůvkem pro od-

souzené na smrt. V pozdější době byla tato stavbička využívána jako stáj pro tažné koně, kteří byli připřaháni do vozů hlavně s obilím a zpět s moukou, což bylo na této staré příkré cestě nutností. Vzhledem k tomu, že dříve bylo běžné vysazovat kolem cest lípy, je s podivem, že v průběhu celé této stezky až na Onšovský vrch se místy vyskytují zplanělé ovocné stromy, zvláště třešně a keře angreštu.

Při dalším pokračování se dostaneme až do obce Onšov s dochovanou tradiční zástavbou. Přímo v zástavbě obce je přirozená pěší trasa, která vede až k trojboké zděné pokloně. Z tohoto místa to již není daleko ke Claryho kříži, který vznikl v roce 1831 na popud tehdejšího majitele vranovského panství Stanislava hraběte Mniszka a měl být připomínkou zemřelého jeho přítele spisovatele a malíře Karla knížete Claryho. Stoupání celou touto trasou jistě stojí za to, neboť od kříže jsou úchvatné pohledy do celého vranovského údolí se zámekem a i na Vranovskou přehradu. Právě za hrází přehrady vyznačená stezka končí

Otevření Claryho stezky bylo možné zejména zásluhou Občanského sdružení Clary, jehož členové zde v uplynulých měsících strávili množství brigádnických hodin. Pomocnou ruku podala i Správa Národního parku Podyjí, která poskytla pro práce na této stezce sílu jednoho muže s motorovou pilou.

Ačkoliv se jedná o kopcovitý terén, který je doporučován spíše zdatnějším turistům, věříme, že většina čtenářů Podyjského listu bude chtít tuto trasu s tak zajímavou historií poznat. Stačí jen obout dobrou obuv a udělat si zhruba 2,5 hodiny času.

- pf -

Claryho kříž na obraze z 19. století

Chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví

Litovelské Pomoraví patří mezi naši chráněnými krajinnými oblastmi k těm mladším. Bylo vyhlášeno na ploše cca 96 km² až v roce 1990. Zahrnuje v sobě území podél řeky Moravy mezi městy Mohelnice a Olomouc.

časně zaplavovaných tůň. V těchto přechodných biotopech se téměř každé jaro ve velkém množství vyskytují netypičtí bezobratlí živočichové (žabronožka sněžní, listonoh jarní). Úsek přirozené řeky a okolní luhy jsou pak domovem velkého množství ptáků a obojži-

blémů. Vedle permanentního boje o čistotu povrchové vody je to zejména konflikt se zájemci o exploataci stávajících přírodních zdrojů. Nejedná se zde jen o těžbu ložisek kvalitních šterkopísků na okrajích oblasti, ale i o využívání vlastní vody. Té povrchové pro potřeby malých vodních elektráren, či té podzemní pro zásobování pitnou vodou. Voda jako fenomén, který je patrný na každém kroku napříč chráněnou oblastí, ke svému využívání vybízí, je potřebné ji však využívat racionálně v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje území.

Asi nejrozsáhlejší hrozbou pro území znamená již několik desetiletí omílaná myšlenka výstavby vodní cesty Dunaj – Odra – Labe. Dokud tato myšlenka bude mít tolik místa v rozvojových dokumentech nejružnější úrovně a dokud se na ní budou živit desítky projektantů či územních plánovačů, bude v této zemi něco v nepořádku v chápání racionálního využívání přírodních zdrojů.

Litovelské Pomoraví, to je především voda. Ale nejenom ta. V jihozápadní části jsou to i zalesněné hřbety Třesína a Doubravy s diametrálně odlišnými rostlinnými formacemi. Právě masiv Třesína, kde se nacházejí i veřejnosti přístupné Mladečské jeskyně s významnými paleontologickými nálezy, je možná v povědomí veřejnosti největší přírodní atrakcí zdejší krajiny. Při procházce suchým podzemím Třesína se však znovu setkáváme se stopami modelace všudypřítomné vody, na povrchu nám výrazné jizvy v podobě vápencových lomů opět připomenou okolní vlivy na ostrůvek zachovalé přírody nedaleko Olomouce.

- kk -

Řeka Morava nad Olomoucí

Chráněná oblast leží v hospodářsky velmi využívané krajině Hornomoravského úvalu. Právě v území relativně velmi osídleném a zemědělsky využívaném, v sousedství měst s rozvinutým průmyslem, s významnými a v současnosti těženými ložisky nerostných surovin, v území s významnými dopravními stavbami je existence zachovalé přírody zvláště cenná.

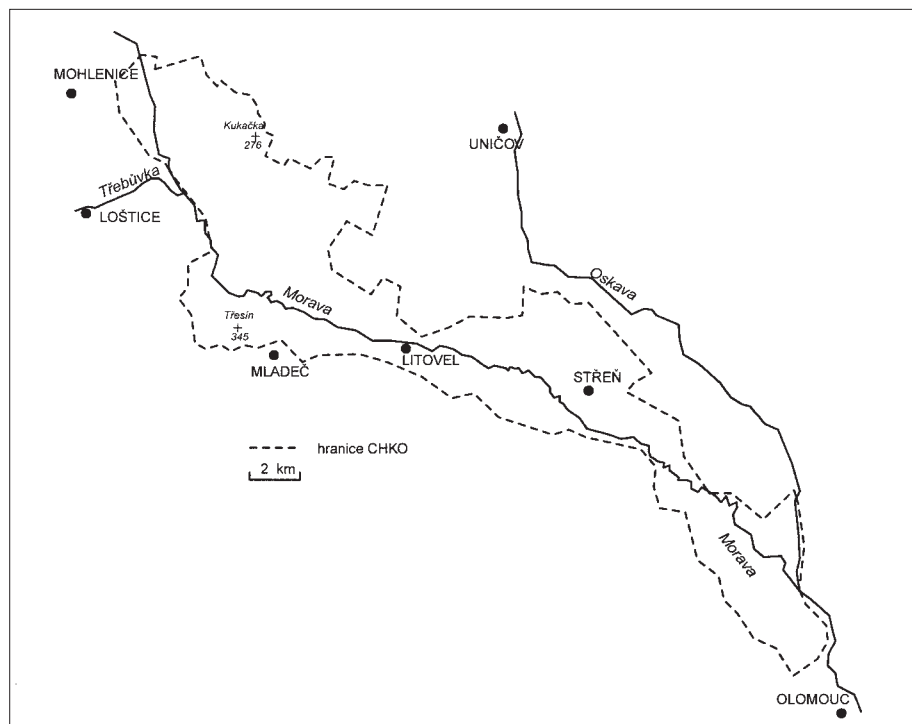
Území chráněné oblasti tvoří téměř 30 km dlouhý a v průměru 5 km široký pruh podél části středního toku přirozeně meandrující řeky Moravy. Jedná se o mokřadní území podél občasné měnicího se hlavního toku řeky s celou řadou periodických i stálých tůň, drobných přítoků a slepých ramen. Tato říční niva je vyplněna mladotřetihorními a čtvrtohorními šterky a písky a je pokryta především zchovalými lužními lesy a mokřadními společenstvími. Právě vlhké partie CHKO Litovelské Pomoraví jsou i součástí sítě nejceněnějších světových mokřadů chráněných podle tzv. Ramsarské úmluvy.

Vzhledem k poloze oblasti na rozhraní fytogeografických jednotek se zde můžeme setkat se zástupci hercynské, karpatské i panonské květeny. Nejhojnějšími rostlinami aluviálních lužních lesů jsou bledule jarní či sněžěnka podsněžník, z dalších mokřadních druhů je možné jmenovat zepar nejmenší, pryskyřník veliký či kosatec sibiřský.

Z rovněž bohaté živočišné říše mají zcela mimořádný význam společenstva jarních ob-

velníků. Možná nejatraktivnějším živočichem zdejší přírody se stal po úspěšné reintrodukci z 90. let minulého století bobr evropský.

Chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví jako poměrně izolované mokřadní území uprostřed intenzivně obhospodařované krajiny střední Evropy má celou řadu pro-

Čtvrtstoletí přednáškového cyklu v roce 2005

13.1. Nové poznatky ze systematického archeologického výzkumu Hradiště sv. Hypolita u Znojma

Doc. PhDr. Bohuslav Klíma, CSc., Katedra historie Pedagogické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně

20.1. Co nevíte o kraslicích

PhDr. Eva Večerková, CSc., Etnografický ústav MZM v Brně

27.1. Antropologický výzkum rodiny Ditrichsteinů

Doc. RNDr. Eva Drozdová, Ph.D., Katedra antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně

3.2. Geologické zajímavosti na březích moravského Jadrana

Mgr. Jaroslav Šmerda, Jihomoravské muzeum ve Znojmě

10.2. Ptačí oblasti Znojemska

RNDr. Jan Šklíba, Jihomoravské muzeum ve Znojmě
Mgr. Vlasta Škorpíková, Odbor životního prostředí a zemědělství, Krajský úřad Jihomoravského kraje v Brně

17.2. Odsun Němců z politického okresu Znojmo po 2. světové válce

Mgr. Pavel Vršek

24.2. Počátky a vývoj ranně středověkého Znojma ve světle nejnovějších archeologických výzkumů

Mgr. Zdeněk Čížmář, Ústav archeologické a památkové péče Brno, pracoviště
Znojmo PhDr. Rudolf Procházka, ARCHAIA Brno

3.3. Letem světem za příbuznými našich vltavinů

RNDr. Milan Trnka, Lithos Brno

10.3. 600 let od obléhání Znojma rakouskými a uherskými vojsky

Mgr. Jiří Kacetyl, Gymnázium a Střední pedagogická škola, Znojmo

17.3. Malířské dílo F. A. Maulbertsche

PhDr. Jiřina Hockeová

24.3. Objev a výzkum hromadných hrobů francouzských vojáků z bitvy u Znojma v r. 1809

Doc. PhDr. Jaromír Kovárník, CSc., Jihomoravské muzeum ve Znojmě
RNDr. Ladislava Horáčková, Ph.D., Anatomický ústav Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Mgr. Alena Vachunková, Katedra antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, JUDr. Ladislav Mucha, Klub vojenské historie ve Znojmě

Přednášky se konají vždy ve čtvrtek od 19:00 h. v Domě umění na náměstí T. G. Masaryka, Znojmo. Vstupné dobrovolné. Změna programu vyhrazena.

Přednáškový cyklus „PŘÍRODOU CELÉHO SVĚTA“

8. 2. 2005	CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST PÁLAVA Jiří Matuška Správa CHKO Pálava
15. 2. 2005	PRALESY UKRAJINSKÝCH KARPAT Tomáš Vrška Správa NP Podyjí
22. 2. 2005	PERU – ZEMĚ INKŮ OČIMA GEOLOGŮ Zdeněk Patzelt Správa NP České Švýcarsko
1. 3. 2005	SOKOTRA – ZEMĚ DRAČÍ KRVE Antonín Reiter Jihomoravské muzeum Znojmo
8. 3. 2005	VEGETACE A FLÓRA AND Daniel Stančík Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze
15. 3. 2005	KORÁLOVÉ ÚTESY RUDÉHO MOŘE Petr Hůla, Tomáš Rothrockl Správa CHKO Křivoklátsko, Správa NP Podyjí

Přednášky se konají vždy v úterý od 19.00 h. v Domě umění na náměstí T. G. Masaryka 11, Znojmo. Vstupné dobrovolné. Změna programu vyhrazena.

Podyjské listí – Zpravodaj Správy Národního parku Podyjí, ročník 5., č. 4/2004° **Vydává:** Správa Národního parku Podyjí, Na Vyhlídce 5, 669 02 Znojmo ° **Redakce:** Jan Kos ° **Spolupráce:** Petra Formanová, Martin Kouřil, Václav Křivan, Martina Lazárková, Petr Vančura, Tomáš Vrška ° **Fotografie:** archiv Správy CHKO Litovelské Pomoraví, Josef Hlásek, Petr Lazárek, Petr Vančura, Tomáš Vrška ° **Grafická úprava a sazba:** Atelier FGT, Znojmo, e-mail: atelierfgt@volny.cz ° **Tisk:** Tiskárna Kuchařovice ° **Náklad:** 700 výtisků ° **Vyšlo:** leden 2005° Vytiskováno na 100% recyklovaném papíru. Neprodejné

Canon
Canon CZ, s. r. o.
generální partner
národních parků České republiky